

DIN NOU DESPRE ÎNCRUCIȘAREA DE ȘTANȚE FOLOSITĂ ÎN MONETĂRIA RĂSĂRITEANĂ DIN TIMPUL ÎMPĂRATULUI SEPTIMIUS SEVERUS

Corneliu Bogdan Nicolae Beldianu*

Abstract

In this brief contribution, I bring back into discussion an interesting dies combination produced in the Syrian mint of the Roman emperor Septimius Severus. The resumption of the discussion is brought about by the emergence of an unpublished coin, which uses the same die for the obverse, but with another type of revers from the previously known ones. Thus, the number of Syrian monetary issues of Septimius Severus, which use the same obverse die, in combination with different types of reverse, rises to the number of four.

We also try to explain the context and the true meaning of the monetary type „*invicto imperatori*”. According to the scholarly literature, this monetary type is often put in connection with the accession of Emperor Septimius Severus to the cult of *Sol Invictus*.

Key words: coin dies, Septimius Severus (193-211 AD), Antioch (mint), Syria (Roman province).

Nu cu mult timp în urmă, vorbind despre o emisiune inedită a monetăriei siriene a împăratului Septimius Severus (Beldianu 2017 42), localizată cel mai probabil la Antiochia (Beldianu 2017 55-57), constatam că ștanța de avers, folosită la baterea acesteia, mai fusese folosită în combinație și cu alte ștanțe de revers, aparținând însă altor emisiuni monetare (a se vedea planșa 1). Astfel, această ștanță de avers, având un portret mai rar al împăratului printre emisiunile siriene din anii 194-195 p. Chr., fusese combinată cu mai multe ștanțe de revers (Beldianu 2017 47), din tipuri monetare diferite, având legendele de tip: CERER FRVG¹, PIETA(T)I AVG² și IOVI PRAE ORBIS³.

De curând, o companie din Köln, Germania, a vândut la o licitație publică⁴ un denar emis de monetăria siriană a împăratului Septimius Severus. Acest denar fiind bătut cu aceeași ștanță de avers identică celor anterior amintite, dar reversul aparținând însă unei alte emisiuni monetare decât cele cunoscute deja, având de această dată legenda INVICTO IMP.

Moneda nu prezintă noutăți în ceea ce privește legendele sau iconografia, greutatea scăzută a monedei, de doar 2.03 g, fiind singurul detaliu „tehnic” care trebuie remarcat.

* Societatea Numismatică Română, București.

E-mail: beldianub@yahoo.com

¹ Varianta a emisiunii RIC IV/371; BMC/345 note.

² RIC -; BMC -; Cohen -.

³ Varianta a emisiunii RIC IV/396.

⁴ Münzhandlung Hans Linarz, licitație postată pe site-ul www.ebay.com, încheiată în data de 6 septembrie 2018, Artikel no. 201551.



Fig. 1 – Denar emis de împăratul Septimius Severus, vândut la licitația Artikel nr. 201551

Denar, AR, 2.03 g

Avers: Capul laureat al împăratului, reprezentat din profil, orientat spre dreapta.
Legenda: IMP CAE L SEP SEV PERT AVG COS II.

Revers: Trofeu roman (*tropaeum*). Legenda: INVICT O IMP.
RIC IVa/389; BMC V/365.

Prin apariția acestei monede numărul emisiunilor monetare bătute cu ștanța de avers în discuție crește la patru (Planșa 2). Combinația de ștanțe este cu siguranță deosebit de interesantă pentru studiul activității dintr-un atelier monetar de epocă romană. Pentru moment însă nu mai avem alte considerații de adăugat pe această temă, față de cele anterior făcute.

În final, o singură observație ar mai fi de adăugat în legătură cu tipul monetar din care face parte moneda prezentată în acest scurt material. G. Halsberghe (și apoi mulți alții care l-au citat ulterior) pune legenda INVICTO IMP (ERATORI) pe seama unei legături speciale a împăratului Septimius Severus cu cultul lui Sol Invictus (Halsberghe 1972 49). Această ipoteză lasă însă câteva semne de întrebare pe care le considerăm importante pentru înțelegerea acestui fenomen religios ilustrat în arta monetară. Emisiunile monetare cu această legendă trebuie privite în contextul istoric al momentului. Monetăria romană imperială asociază, de regulă, tipului monetar „trofeu” o legendă care cuprinde numele teritoriului supus (Dacia, Germania, Iudeea, Armenia etc) sau supranumele acordat împăratului în urma victoriei, având la bază etnicul populației învinse (ex. *germanicus*, *sarmaticus*, *parthicus* etc, însoțit de epitetul *maximus*). Dar emisiunile împăratului Septimius Severus de tip „trofeu” având legenda „*invicto imperatori*” au fost bătute doar în răsărit, în urma victoriei obținute în bătălia de la Issos contra lui Pescennius Niger. Severus nu putea fi învingător al romanilor cu care luptase și atunci s-a preferat o legendă cu o formulă „neutră” etnic, dar care să vorbească cumva și de numeroasele victorii ale împăratului de până atunci (*invicto imperatori* – împăratul neînving). Herodian spune acest lucru cât se poate de clar: „Severus se lasă cuprins de ambiția de a culege laurii biruinței nu numai într-un război civil purtat împotriva unei armate romane (pentru care, de altfel, s-ar fi convenit să se rușineze a cere decretarea triumfului), ci și în lupta cu neamurile barbare” (Herodian III cap. IX).

De altfel emisiunile monetare pentru Septimius Severus, de tip „*invicto imperatori*” bătute în răsărit, nu au corespondent la Roma, tocmai pentru că nu putea fi celebrat un triumf obținut de o armată romană contra unei alte armate romane.

Bibliografie

Beldianu 2017 – C. B. N. Beldianu, *Contribuții numismatice la cunoașterea istoriei Imperiului Roman în vremea împăratului Septimius Severus*, București, 2017.

Birley 1989 – A. R. Birley, *Septimius Severus The African Emperor*, Yale University Press, 1989.

BMC V – H. Mattingly, *Coins of The Roman Empire in The British Museum, vol. V, Pertinax to Elagabalus*, London, 1950.

Halsberghe 1972 – G. Halsberghe, *The Cult of Sol Invictus*, Leiden, E.J. Brill, 1972.

Herodian – Herodian, *Istoria Imperiului Roman după moartea lui Marcu Aureliu / Herodiani, Ab excessu Divi Marci libri octo*, București, 1960.

RIC IVa – H. Mattingly, Edward A. Sydeeham, *The Roman Imperial Coinage, vol. IV. Part.I, Pertinax to Geta*, London, 1936.

Explicația planșelor / Explanation of the plates

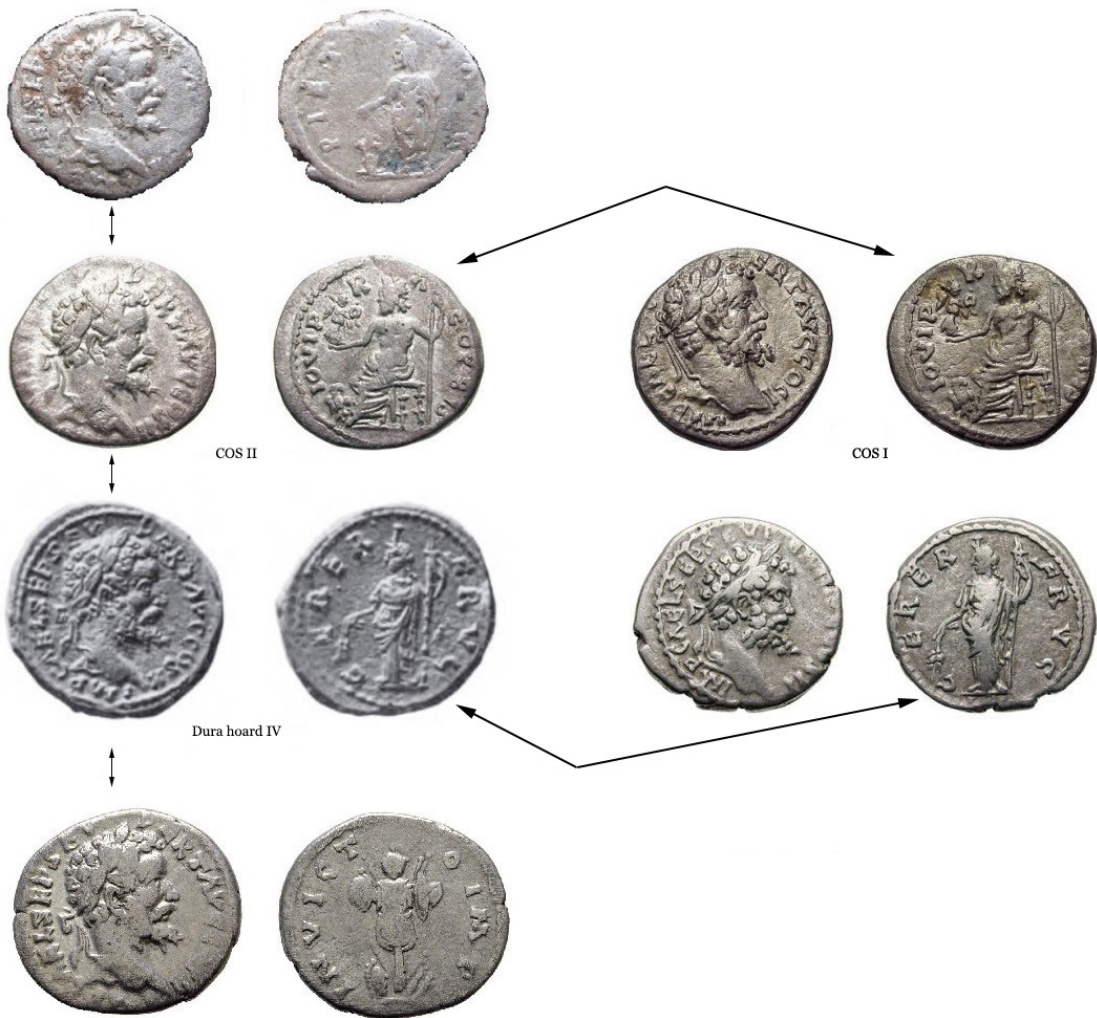
Planșa 1 – Combinație de ștanțe a monetăriei siriene (Beldianu 2017).

Plate 1 – Dies combination from the Syrian mint (Beldianu 2017).

Planșa 2 – Combinații de ștanțe ale monetăriei siriene pentru emisiuni bătute de împăratul Septimius Severus

Plate 2 – Dies combination from the Syrian mint used for the monetary issues of Emperor Septimius Severus.





Planşa 2

